

Välkommen till
Nyhetsbrev nr 10 - 2020
från Kalle Eriksson

Denna gamla bild, som visar skolan i V. Karup, sannolikt i början av 1900-talet, får bli vinjett till innehållet

I detta Nyhetsbrev, som bla. handlar om vår skolhistoria. Storskolan t.h. och småskolan t.v. Bakom småskolan skymtar vi kyrkans torn

Vår miljö,

och klimatet är som bekant vår tids stora frågor.

Jordens medeltemperatur stiger. Nu måste alla våra ansträngningar inriktas på att komma till rätta med dessa frågor.

800 av världens klimatforskare har skrivit under på detta.

De mest känsliga växterna och djuren, liksom de fattigaste människorna på jorden, drabbas av uppvärmningen och vad den på sikt leder till.

Djupt orättvist, kan man tycka, eftersom det är dessa, som är de som har minst skuld till uppvärmningen.

Konsekvenserna

av det som uppvärmningen leder till är för många svåra att fatta i hela dess vidd. Torka leder till livsmedelsbrist för en stor del av jordens befolkning. Olika ekosystem kan kollapsa. Djur- och växtarter hotar att försvinna för alltid.

Kan människan påverka det som håller på att ske?

Ja, säger forskarna, men då måste vi verkligen ta tag i problemen.

Idag ges miljarder till subventioner, som snabbar på uppvärmningen. Flera länder satsar på kolkraft som energikälla.

Satsa i stället på smart energi, säger forskarna.

Gör det dyrt att släppa ut koldioxid. Höj skatten på detta ämne.

Satsa på järnvägar, som kan överta en del av det som idag fraktas på landsvägar eller med flyg.

Men, säger forskarna. Ansvaret vilar också på oss som enskilda individer och de val vi gör - exempelvis när det gäller att resa.

Jag misstänker att det framöver kommer att bli anledning att återkomma i frågorna om miljö

Det pedagogiska arvet

heter en bok som på sin tid skrevs av Åke Isling och som var en skildring av den svenska folkskolans utveckling

Om denna bok skrevs att "den frammanar en entydig bild av skolan under folkskolans första tid. Skolans uppgift då var att inpränta kristna och fosterländska dygder och lära människorna att lyda överheten".

Om Åke Islings bok har det sagts, att han gjort en grundlig undersökning av folkskolan från starten 1842 och fram till 1920-talet. Boken bygger på undervisningsplaner, lärarhandledningar, minnesskrifter, läroböcker, avhandlingar, utredningar mm material, som kastar ljus över folkskolan. I boken tydliggöres skolans dåvarande uppgift, dvs från starten vid mitten av 1800-talet - nämligen "att inpränta kristna och fosterländska dygder och lära människorna att lyda överheten"

Boken ger en fyllig beskrivning av den skola som föregick grundskolan.

På 1920-talet erövrades den politiska demokratin

I Sverige. Men, skriver Christer Wallentin, "det är ingen tvekan om, att det patriarkaliska samhällets skola lever kvar än i våra dagar

Åke Isling tillhörde en krets av radikala socialdemokrater, som sedan 1950-talet arbetat för en bra utbildning för alla.

I boken "Det pedagogiska arvet" knyter han ihop historien med kampen för en demokratisk skola. Läroverken fanns sedan århundraden för de rikas barn. De skulle utbildas till präster och ämbetsmän.

När folkskolestadgan kom 1842, blev det obligatoriskt för kommunerna att ordna allmän undervisning. Det dröjde dock några decennier innan folkskolan omfattade alla barn. Folkskolan var då en fattig skola för fattigt folk.

Folkskolan styrdes av kyrkans män. I socknarna var kyrkoherden enväldig, och på det regionala planet var skolan underställd domkapitlet med biskopen som ordförande.

Kristendomen var i den dåtida folkskolan det viktigaste skolämnet. Det normala var, att skoldagen började med morgonandakt som följdes av en lektion i kristendom. Katekes, bibel och psalmbok tröskades i det oändliga, menar Åke Isling.

Under hela 1800-talet dominerades även folkskoleseminarierna av biskopar och präster. Därför var det inte förvånande, att "folkskolans viktigaste uppgift gällde befastandet av kristendomen i de breda lagren. Barnen fick lära sig läsa för att de skulle kunna tillgodogöra sig de religiösa skrifterna".

När jag läst det som skrivits

ovan om de dåtida folkskoleseminarierna som styrda av kyrkans män, får det mig naturligt nog att tänka till och jämföra med mina egna erfarenheter från min seminarietid.

Jag tillbringade 4 år på folkskollärareseminariet i Kristianstad på 1950-talet. Jag kan notera, att vid den tiden fanns knappast något kvar av detta kyrkans direkta inflytande över innehållet i

lektionerna. I alla fall kunde jag inte under mina 4 år vid "Semis" notera någon sådant. Vad jag dock kunde notera var, att ämnet kristendom hade en stark ställning. Denna ställning såg jag dock som motiverad med tanke på att i den tidens folkskola hade ämnet denna starka ställning. Ett uttryck för detta var, att den dagliga morgonbönen på den tiden fortfarande hade ett religiöst innehåll i många skolor.

Även modersmålet

var ett viktigt ämne i den gamla folkskolan. Redan när folkskolan skapades 1842, såg man språket som ett medel för kommunikation. Svenskämnet blev tidigt strängt formaliserat. Det viktigaste var att få eleverna att rätt förstå sensmoralen i varje berättelse

1868 kom den första upplagan av "Läsebok för folkskolan". Den sista upplagan utkom 1922 och fanns kvar i folkskolorna fram till 1940-talet.

Även i fråga om detta finner jag, att jag har en egen erfarenhet. Jag var elev i folkskolan på 1940-talet, och har fått arbeta med Folkskolans läsebok.

Läseboken skulle vara en folkuppfostrare. Om Folkskolans Läsebok har det sagts att "Den predikade ordning, fromhet och svenskhet och fostrade till dygder som lydnad, förnöjsamhet ödmjukhet, undergivenhet och tacksamhet".

Om läseboken har Åke Isling själv sagt att "läseboken betydde för de svenska barnen, att världen öppnades i såväl tid som rum. Redan hos dem som utformade läseboken fanns en brytning mellan syftet att fostra till underkastelse och viljan att åt de breda lagren ge en ökad bildning och därmed ökade resurser för inte bara enskilda utan även kollektiva strävanden..... och ger de underlydande redskap som kan utnyttjas för deras egna intressen och frigörelse."

Hur länge har vi bott i byar?

Redan under tidig medeltid bodde man i byar i Sverige. "En by anses finnas, när minst tre gårdar bildar en samfällighet med hemägor intill och blandade med varandra"

Särskilt under vikingatiden var by-bildandet livligt.

Ortnamnen är en utmärkt källa när vi vill veta tiden för en bys tillkomst. Namn som innehåller "by" är inte äldre än från 600- eller -700-talen Exempel: Sandby.

Byar med personnamn är yngre. Kanske från kristen tid.

Här kan vi skjuta in några exempel från Bjäre.

Perstorp, Olastorp, Ingelstorp för att ta några bland våra många bynamn med personanknytning.

Bildandet av byar

är betydligt äldre än bildandet av socknar. Socknarna fick vi givetvis inte förrän det att kristendomen införts. Ordet socken kan härledas till "sökning", dvs invånare i ett visst område sökte sig till en bestämd kyrka.

1860-talet innebar en stor organisatorisk förändring. Socknen fick nu hand om alla typer av ärenden.

1952 skedde åter en genomgripande förändring. Kyrkan fick nöja sig med de kyrkliga frågorna, men den borgerliga kommunen fick ta hand om alla övriga ärenden

Min boklåda

Boktitel	Pris	Reapris
Så blev Båstad tennis	225	60
Bilder av ett sekel i Bjäre	Slutsåld	
Vår bjärehistoria i bild	350	70
Bjärebör berättar om Bjäre	Slutsåld	
Strövtåg i Bjäres historia	350	70
Nära havet trivs jag bäst	350	

De böcker, som är slutsålda hos mig, kan ev. finnas som enstaka ex. i våra säljställen - bokhandel i Båstad, Ängelholm och Laholm eller något av våra säljställen på bjärehalvön.
Ovan angivna reapriser gäller vid köp direkt hos mig
Kontakta mig gärna för ytterligare information.

Vänligen

Kalle Eriksson

Hallavaravägen 102, 269 91 Båstad

kalle@bjarenet.com

0431-365 332